

Таблица 3. Дебиторская и кредиторская задолженность ЧП «ГА «Интер-Тур»

	2007	2008	2009	2010
<i>Дебиторская задолженность за товары работы услуги:</i>				
чистая реализационная стоимость	247,00	455,8	321,50	398,60
первоначальная стоимость	247,00	455,8	321,50	398,60
<i>Дебиторская задолженность по расчетам:</i>				
с бюджетом	29,6	11,4	33,50	25,80
другая текущая дебиторская задолженность	6,00		1,10	98,20
<i>Кредиторская задолженность</i>				
Кредиторская задолженность за товары, работы, услуги	94,10	23,60		182,90

Источник: составлено автором по материалам отчетности предприятия.

Проблема сокращения кредиторской задолженности решается путем непрерывного производства и реализации продукции, получения средств для возможности погашения долга, реструктуризации задолженности перед кредиторами [3, с.214]. Так же задолженность способствует развитию вексельного обращения и клиринговой системы.

Находясь в сложной экономической ситуации и условиях конкуренции, для получения роста прибыли предприятию необходимо предпринять следующие действия:

1. расширить базу агентов для продвижения товара;
2. увеличить прямые продажи туристам, что позволит сэкономить на комиссии агентов;
3. эффективно управлять дебиторской задолженностью;
4. увеличить объем продаж за счет новых баз размещения;
5. заключение более выгодных договоров;
6. открытие новых направлений деятельности (зарубежный туризм, детский отдых, транспортное и экскурсионное обслуживание и так далее).

Источники и литература:

1. Об основных направлениях развития санаторно-курортного и туристского (рекреационного) комплекса Автономной Республики Крым до 2010 года : постановление Верховной Рады Автономной Республики Крым от 17 марта 2004 г. № 849-3/04 // Сборник нормативно-правовых актов АР Крым. – 2004. – № 3. – Ст. 149.
2. Потійко Ю. А. Формування оптимального розміщення оборотних активів суб'єктів господарювання / Ю. А. Потійко // Фінанси України. – 2007. – №7. – С. 80-88.
3. Шеремет А. Д. Финансы предприятий / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – М. : Инфра-М, 1998. – 343 с.

Запасна Л.С., Картамишева Я.В.

УДК 339.9

РИНКОВА ВАРТІСТЬ В УПРАВЛІННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Сучасні тенденції глобалізації економічних відносин призводять до того, що будь-яка країна не може залишатися закритою від зовнішнього світу. Особливо це стосується країн з малою за масштабами економікою та високим ступенем відкритості, до яких відноситься і Україна. Тому особливої значущості набуває зовнішньоекономічна діяльність, як основа економічного розвитку країни. Тим більш, якщо промисловий, економічний та науково-технічний потенціал країни, за умов раціонального використання, дозволяє отримувати високий національний прибуток завдяки розгорнутому експорту.

Головною ланкою міжнародних економічних відносин залишаються промислові підприємства, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Сформовані умови, які характеризуються глобальною конкуренцією, невизначеністю зовнішнього і внутрішнього середовища, обмеженістю ресурсів, значними змінами в економічному, політичному і соціальному середовищі поставили на межі функціонування промислові підприємства, котрі здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Визначальною основою підйому та прискореного розвитку цієї ланки економіки є використання нових підходів та методів управління зовнішньоекономічною діяльністю. Концепцією, що з'явилася порівняно недавно та успіх якої доведений світовою практикою, є управління за вартістю підприємства. У межах концепції ринкова вартість є комплексних показником на якому відображаються усі результати діяльності підприємства та його розвиток.

Отже, визначення ринкової вартості як критерію управління зовнішньоекономічною діяльністю та особливості її застосування в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю промислових підприємств зумовило актуальність проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та методичні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю розроблені в працях таких вчених, як О.А. Кириченко [6], В.Д. Рогожин [15], А.І. Кредісов [18], О.С. Кузьмін, О.Г. Мельник [10] та ін. Фундаторами управління за вартістю прийнято вважати Ф. Модільяні, М. Міллера [14], С. Стюарта [20], Т. Коупленда, Т. Коллера, Дж. Муріна

[8]. Значний внесок у розробку основ управління за вартістю зробили такі науковці, як О.Г. Мендрул [12], В.А. Панков, М.Г. Чумаченко [19], Т.В. Момот [13], П. В. Круш, С. В. Поліщук [9], Ю.Я. Єленева [2], Р.Г. Брагимов [5], І.О. Єгерев [1] та ін.

Однак, актуальним залишається визначення ринкової вартості як нового вектора та орієнтира управління зовнішньоекономічною діяльністю промислового підприємства.

Мета роботи – дослідження ринкової вартості як критерію управління зовнішньоекономічною діяльністю; виділення концептуальних особливостей застосування ринкової вартості в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу. Концепція управління за вартістю підприємства (Value Based Management – VBM) є новою ідеологією управління, що з'явилася в теорії і практиці управління порівняно недавно, й яка базується на розвитку систем внутрішньофірмового управління, зорієнтованих на зростання вартості бізнесу [9, с. 67]. У її основу покладене розуміння того, що для акціонерів (власників) підприємств та організацій, першочерговим завданням є збільшення фінансового добробуту в результаті ефективної експлуатації об'єктів володіння. При цьому зростання добробуту акціонерів вимірюється не обсягом уведених потужностей, кількістю найнятих співробітників чи оборотом компанії, а ринковою вартістю підприємства, яким вони володіють [9, с. 16].

Вартість підприємства в межах концепції управління за вартістю є найкращим показником ефективності його діяльності. Російський вчений І.О. Єгерев на підставі порівняння таких показників як виторг, прибуток, рентабельність активів, рентабельність продажу та вартість підприємства, дійшов висновку, що вартість підприємства є єдиним критерієм оцінки його фінансового благополуччя, що дає комплексне уявлення про ефективність управління бізнесом. Обсяг продажу, прибуток, собівартість, фінансові показники (ліквідність, фінансова стійкість, оборотність активів й ефективність) є проміжними характеристиками окремих економічних аспектів діяльності підприємства [1, с. 5]. Цієї думки дотримуються й деякі інші російські вчені. Вартість – краща оцінка результатів діяльності, тому що містить повну інформацію; неможливо приймати правильні рішення, не володіючи всією повнотою інформації, і жоден інший показник результатів діяльності не містить настільки повної інформації, як вартість (Ю. Козирь) [7]. Вартість (її пріоритет) – це спроможний економічний критерій, що відображає інтегральний ефект впливу прийнятих рішень на всі параметри, за якими оцінюється діяльність підприємства (частка ринку і міцність конкурентної позиції, доходи, інвестиційні потреби, операційна ефективність, податковий тягар, регулювання, потоки грошових засобів і рівень ризику). Тільки при наявності такого критерію забезпечується погодженість, спрямованість повсякденних зусиль на всіх рівнях управління [5, с. 68].

Переваги вартості над іншими показниками діяльності підприємства вбачають й українські науковці. О.Є. Соломенко вважає, що вартість є найважливішим показником діяльності підприємства. Орієнтація на зростання вартості дозволяє приймати більш обґрунтоване рішення, незалежно від умов функціонування та оперативних цілей [16, с. 74]. На думку І. Малик, підвищення вартості як кількісного параметру відображає підвищення ефективності діяльності компанії. Для власників на будь-якому економічному рівні найбільш важливим критерієм ефективності здійснених ними вкладень є зростання вартості інвестованих коштів, оскільки це зумовлює задоволення інтересів власників, стабільний розвиток організації та зростання економіки країни [11, с. 55]. За твердженнями В.І. Тоцького та В.В. Лавриненко, показник ринкової вартості є найважливішою комплексною фінансово-економічною характеристикою, що адекватно відображає ефективність функціонування підприємств, їх теперішній час та очікувані перспективи діяльності. Він реагує на будь-які зміни господарської ситуації щодо кожного підприємства: зниження рентабельності діяльності, погіршення платоспроможності, збільшення інвестиційного ризику, втрату конкурентних переваг; ці та інші чинники викликають зменшення ринкової вартості суб'єктів господарювання. З урахуванням цього в багатьох успішно діючих закордонних компаніях ринкова вартість бізнесу стала найважливішим об'єктом управління. Практично всі вагомі господарські рішення (від зміни постачальника до повної реструктуризації виробництва і ліквідації цілих підрозділів) приймаються з метою збільшення ринкової вартості компанії [17, с. 64-65].

Світова практика показує, що найбільш конкурентоздатними підприємствами і компаніями, як правило є ті, у яких головним критерієм оцінки якості прийнятого управлінського рішення є підвищення вартості бізнесу [1, с. 5]. Незнання вартості підприємства зараз тотожне нерозумінню свого місця на ринку і стратегічних пріоритетів розвитку [2, с. 113].

Отже, ґрунтуючись на джерела [1, 2, 5, 8, 9, 12], перевагами застосування ринкової вартості як критерію управління зовнішньоекономічною діяльністю промислового підприємства перед існуючими підходами до управління ЗЕД є:

1. Ринкова вартість підприємства містить повну інформацію щодо результатів зовнішньоекономічної діяльності та реагує на будь-які зміни господарської ситуації на підприємстві.

2. Дозволяє побудувати дійсно цілком інтегровану систему управління ЗЕД, засновану на чіткій ієрархічній структурі ключових чинників ринкової вартості промислового підприємства.

3. Вбирає в себе максимум інформації про зовнішньоекономічну діяльність промислового підприємства.

4. Дозволяє оптимально сполучати довгострокові і короткострокові цілі зовнішньоекономічної діяльності підприємства шляхом сполучення показників вартості й економічного прибутку.

5. Створює деякі важелі залучення додаткового капіталу в підприємство, що підвищує його конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

6. На відміну від чистого "бухгалтерського" прибутку, дозволяє врахувати усі витрати, необхідні для

РИНКОВА ВАРТІСТЬ В УПРАВЛІННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

успішного функціонування підприємства (не тільки витрати, але й інвестиції та ризики ведення бізнесу).

На нашу думку, ринкову вартість промислового підприємства слід розглядати як найважливіший інтегральний показник, який адекватно відображає результативність зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства, його фінансову успішність, конкурентоспроможність та перспективи майбутньої діяльності. Орієнтація на зростання ринкової вартості як критерію ефективності зовнішньоекономічної діяльності, дозволяє приймати більш обґрунтоване управлінське рішення, спрямоване на розвиток зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства.

Забезпечення застосування ринкової вартості в управлінні ЗЕД потребує аналізу чинників, що впливають на ринкову вартість промислового підприємства. Чинники, які впливають на ринкову вартість підприємства, виокремлено на підставі запропонованого підходу до формування ринкової вартості [3]. Згідно із запропонованим підходом ринкова вартість підприємства визначається грошовими потоками, ефективністю, цінністю, конкурентоспроможністю, які є наслідком використання капіталу підприємства в господарській діяльності під впливом ринкових чинників. Основою формування капіталу є потенціал підприємства [3; 4]. Відповідно до запропонованого підходу основними чинниками, що впливають на ринкову вартість підприємства, є його капітал, потенціал і ринкові чинники [4]. Отже, модель управління зовнішньоекономічною діяльністю промислового підприємства з орієнтиром на збільшення ринкової вартості може мати вигляд, що представлений на рис. 1.

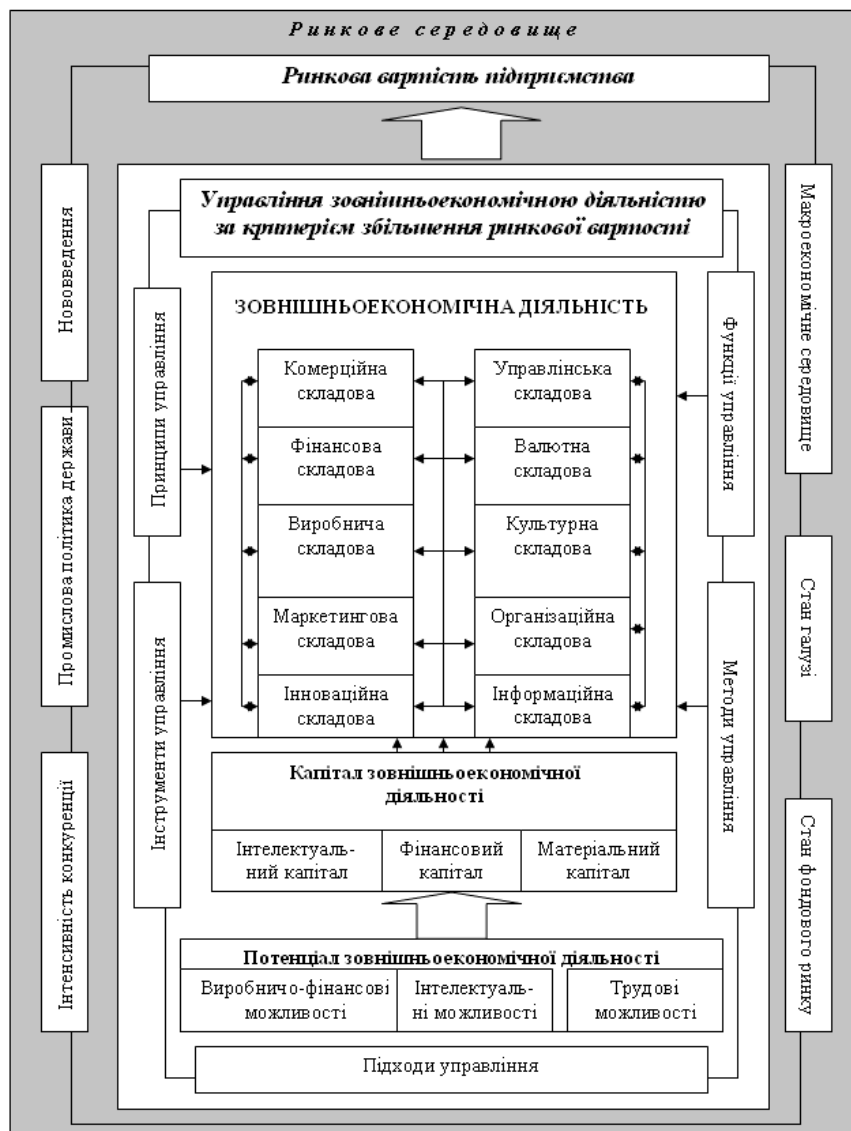

Рис.1. Концептуальна модель управління зовнішньоекономічною діяльністю за критерієм збільшення ринкової вартості

Згідно представленої моделі, управління зовнішньоекономічною діяльністю промислового підприємства за критерієм збільшення ринкової вартості – це складний процес, який реалізується з урахуванням певних принципів, підходів, функцій, методів та інструментів управління.

Управлінська діяльність завжди базується на основних правилах, яких дотримуються керівники і

спеціалісти апарату управління в процесі прийняття тих або інших рішень. Ці правила можуть бути декларовані в спеціальних документах або ж бути своєрідною традицією, нормою, звичаєм. Частіше усього має місце поєднання і того й іншого. Основними групами принципів управління ЗЕД є [6] загальні, специфічні і національні. Загальні принципи зовнішньоекономічної діяльності - це невелика кількість загальновідомих у всьому світі правил, що стали своєрідними загальновідомими істинами (аксіомами), яких дотримуються всі учасники міжнародних ділових операцій. Управління ЗЕД з орієнтиром на збільшення ринкової вартості базується на таких загальних принципах, як науковість ЗЕД, системність ЗЕД, взаємовигідність ЗЕД.

Національні принципи ЗЕД закріплюються в законодавчих актах відповідних країн. Щодо зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств, то її принципи закріплені в ст. 2 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність". Згідно зі ст. 2 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" основними національними принципами управління ЗЕД за критерієм збільшення ринкової вартості є суверенітет, свобода, юридична рівність і недискримінація, верховенство закону, захист інтересів суб'єктів підприємницької діяльності, еквівалентність обміну.

До специфічних принципів управління ЗЕД з орієнтиром на збільшення ринкової вартості віднесені: оптимальність, цільова спрямованість, перспективність, достатність ресурсів.

Основними підходами управління ЗЕД за критерієм збільшення ринкової вартості є функціональний, процесний, ситуаційний, системний.

До методів управління зовнішньоекономічною діяльністю за критерієм збільшення ринкової вартості слід віднести економічні, організаційні, адміністративні, правові, мотиваційні, технологічні та ін.

Функціями управління ЗЕД з орієнтиром на збільшення ринкової вартості є планування, організація, мотивація, контроль.

У представленій моделі, зовнішньоекономічна діяльність промислових підприємств розглядається з позиції системного підходу. Згідно системного підходу ЗЕД знаходиться під впливом комерційної, фінансової, виробничої, маркетингової, інноваційної, управлінської, валютної, культурної, організаційної та інформаційної складових, котрі прямо або опосередковано впливають на ЗЕД промислового підприємства. Стан цих складових визначає результативність здійснення зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства, ефективність якої відображається збільшенням ринкової вартості.

Отже, інструментами управління ЗЕД за критерієм збільшення ринкової вартості є оцінка стану складових, що визначають ефективність здійснення ЗЕД промислового підприємства, оцінка ринкової вартості, оцінка впливу чинників на ринкову вартість, розрахунок показників, які характеризують вплив чинників та ін.

Висновки. Системні перетворення, що відбуваються у національній економіці стають передумовами трансформації управлінської думки щодо управління зовнішньоекономічною діяльністю промислового підприємства шляхом впровадження нових орієнтирів та векторів управління. Світова практика управління бізнесом дедалі більше орієнтується на таку економічну категорію як ринкова вартість підприємства. Ринкова вартість – це найважливіший інтегральний показник, який адекватно відображає результативність зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства, його фінансову успішність, конкурентоспроможність, перспективи майбутньої діяльності. На основі досліджень особливостей концепції управління за вартістю, поглядів та уявлень щодо принципів, підходів, функцій, інструментів, методів управління зовнішньоекономічною діяльністю промислового підприємства на принципах застосування ринкової вартості сформовано концептуальну модель управління зовнішньоекономічною діяльністю за критерієм збільшення ринкової вартості. Управління зовнішньоекономічною діяльністю промислового підприємства з урахуванням запропонованої моделі дозволяє приймати більш обґрунтоване управлінське рішення, спрямоване на розвиток зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства.

Джерела та література:

1. Егерев И. А. Стоимость бизнеса. Искусство управления : учеб. пособие / И. А. Егерев. – М. : Дело, 2003. – 480 с.
2. Еленева Ю. Стоимостной подход как основа современного управления бизнесом / Ю. Еленева // Проблемы теории и практики управления. – 2002. – № 3. – С. 110-115.
3. Запасна Л. С. Система показників, що характеризують вплив факторів на ринкову вартість підприємства // Д. К. Воронков, Л. С. Запасна // Вісник Донецького нац. ун-ту економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Серія Економічна. – 2010. – № 4 (48). – С. 94-102.
4. Запасна Л. С. Застосування ринкової вартості в управлінні розвитком машинобудівного підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" / Л. С. Запасна. – Л., 2009. – 21 с.
5. Ибрагимов Р. Г. Управление по стоимости как система менеджмента / Р. Г. Ибрагимов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2004. – № 6. – С. 64-72.
6. Кириченко О. А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / О. А. Кириченко. – К. : Знання – Прес, 2002. – 384 с.
7. Козырь Ю. Оценка и управление стоимостью компании : [Электронный ресурс] / Ю. Козырь // Рынок ценных бумаг. – Режим доступа : <http://www.rcb.ru>.
8. Коупленд Т. Стоимость компаний : оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Мурин; [пер. с англ.]. – 2-е изд, стер. – М. : ЗАО "Олимп – Бизнес", 2002. – 576 с.

9. Круш П. В. Управління вартістю підприємств / П. В. Круш, С. В. Поліщук // Маркетинг в Україні. – 2003. – № 4. – С. 16-19.
10. Кузьмін О. Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту : навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – 2-е вид., доп. і перероб. – Львів : НУ “Львівська політехніка”, “Інтелект – захід”, 2003. – 352 с.
11. Малик І. Підходи до оцінювання ефективності моделі корпоративного управління акціонерними товариствами / І. Малик // Економіст. – 2005. – № 12. – С. 55-57.
12. Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємства : монографія / О. Г. Мендрул. – К. : КНЕУ, 2002. – 272 с.
13. Момот Т. В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління : від теорії до практичного впровадження : монографія / Т. В. Момот. – Харків : ХНАМГ, 2006. – 380 с.
14. Модильяни Ф. Скільки стоїть фірма? Теорема ММ / Ф. Модильяни, М. Миллер; [пер. с англ.]. – 2-е изд. – М. : Дело, 2001. – 272 с.
15. Рогожин В. Д. Менеджмент ЗЕД : навч. посіб. / В. Д. Рогожин, Л. В. Базалієва. – Харків : Вид. ЧНЕУ, 2006. – 196 с.
16. Соломенко О. Є. Управління малими підприємствами, орієнтоване на зростання його вартості / О. Є. Соломенко // Економіка та держава. – 2006. – № 2. – С. 74-75.
17. Тоцький В. І. Організаційний розвиток підприємства : навч. посіб. / В. І. Тоцький, В. В. Лаврененко. – К. : КНЕУ, 2005. – 247 с.
18. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : навч. посіб. для студ. екон. вузів і ф-тів / А. І. Кредісов та ін.; ред. А. І. Кредісов. – 2-е вид., випр. і доп. – К. : VIPA-P; Алєрта, 2002. – 544 с.
19. Чумаченко М. Г. Управління вартістю компанії на основі ціннісного підходу / М. Г. Чумаченко, В. А. Панков // Фінанси України. – 2004. – № 2. – С. 66-79.
20. Stewart G. B. The Quest for Value – The EVA Management Guide / G. B. Stewart. – NY, 1991. – P. 46.

Захарченко В.И., Головченко Е.Н.

УДК 332.146.2:351.863

ТЕНЕВЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ И ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ

Введение. Реализация программ трансформации экономической системы Украины выносит на первый план вопросы о стратегической обоснованности реформационных решений и степени их соответствия целям и задачам экономического развития страны. Противоречивость и неясность экономической стратегии создает благоприятную почву для многочисленных экономических злоупотреблений, влияющих на экономическую безопасность государства. С ней связаны устойчивое и динамичное развитие национальной экономики, производительность, эффективность, конкурентоспособность на внутреннем и мировом рынках. Особенность современного периода состоит в том, что наступает время приоритетов защитительных мер в области безопасности экономики, что обуславливает необходимость сознательного выбора направлений дальнейшего экономического и социального прогресса. Осмысление создавшейся ситуации позволяет понять проблему роли и места экономической безопасности в общей системе национальной безопасности страны.

Постановка проблемы. Теоретические аспекты экономической безопасности включают проблемы теневого сектора экономики. Возрастающий объем его оборота актуализировал изучение теоретических и практических вопросов деактивизации теневой экономики. Исследование причин, природы и последствий негативных процессов рыночной трансформации как социальной основы неформальной экономики требует постановки и анализа, сравнительно новых для украинской экономической теории вопросов. К ним, по нашему мнению, относятся: генезис и специфика формирования теневой экономики, сущность рыночного механизма осуществления теневой экономической деятельности, оценка размеров теневой экономики, прогнозирование основных путей сокращения теневой составляющей украинской экономики.

При написании данной статьи в основу были положены исследования, проводимые в одесских вузах [1, 2].

Анализ основных исследований и публикаций по данной проблеме.

В последние годы украинские исследователи уделяют значительное внимание проблематике неформальной и теневой экономики. Наиболее интересными в этой связи представляются разработки П. Андрушко, В.Борисова, В. Глушкова, И. Даньшина, В. Зеленецкого, Я. Кондратьева, В. Лихолоба, П. Матишевского, В. Навроцкого, В. Сташиса, В. Духова, В. Мороза, Г. Крикунова, Г. Почепцова, А. Барановского, Г. Вольнского, Е. Воробьева, А. Гриценко, Г. Гуревичева, В. Забродского, Г. Задорожного, И. Лукинова, Г. Пастернака-Тарнаушенко, А. Ревенко, С. Турчинова, А. Чухно и др. Однако анализ данных исследований свидетельствует о том, что проблеме соотношения теневой экономики и экономической безопасности внимания уделено явно недостаточно.

Целью данной статьи является исследование влияния теневых экономических отношений на экономическую безопасность на национальном и региональном уровнях управления экономикой.

Изложение основного материала исследования. Теневая экономика затрагивает наиболее чувствительные стороны жизни государства и общества. Старая парадигма государственной безопасности с